

A karakterszobrász Dudás Sándor szelíden túlzó művészetéről

A Délvidékről, Topolyáról érkezett Csongrádra. Életének, szobrászpályájának legtermékenyebb időszakában tört ki a délszláv háború. Családját, addigi topolyai egzisztenciáját hátrahagyva a kilencvenes évek elején Csongrádra menekült a katonai behívó elől, a művésztelep nyújtott számára átmeneti menedéket. Az akkoriban megújuló alkotóház szabad szelleme, a frissen beindított szimpóziumok oldott légköre otthonos volt számára, rutinos művésztelepi alkotóként saját ismerős közegében találta magát. 1992-ben családját áthozva Csongrádon telepedett le.

Ennyi az indíték, amely Dudás Sándort csongrádi polgárrá tette, és amely által az akkortájt kialakuló művészkolónia is kibővült. Ám ennél sokkal több történt. Személyében éppen a hiányzó láncszem került helyére a város képzőművészeti életében, amikor hiteles, kiterjedt hazai és külföldi művészkapcsolatokkal rendelkező alkotóként 1994-ben megpályázta a művésztelep vezetését. A telep életében ekkor új fejezet kezdődött. Szerencsés megoldásnak bizonyult, hogy a művészek „nyelvén értő” szobrász vezeti az alkotóházat, aki nemcsak kiterjedt kapcsolati tőkéjét kamatoztatta az intézmény javára, hanem más körökben szerzett művésztelepi rutinját is a csongrádi körülményekhez tudta szelídíteni. Személyében olyan szervező egyéniséget nyert Csongrád, akinek hatása Aranyi Sándor és Nagy Gábor művészetszervező-támogató tevékenységéhez mérhető.

Más kérdés az, hogy a napi kötelezettségekkel járó művésztelepi stallum milyen mértékben korlátozta, avagy változtatta meg addigi szobrászi működését. Annyi bizonyos, hogy áttelepülésével korántsem zárult le *oeuvre*-jében a vajdasági időszak. Szülőhelyén karakteres plasztikai nyelvezettel bíró, főként a portrészobrászatban nívumokat prezentáló alkotóként szerzett nevet, rangot. Szülőföldjéről továbbra is megkeresték néhány izgalmas szobrászi feladattal. Különös megformálású, a szokványos ábrázolási konvenciókkal szakító köztéri szobrai – Topolyán, Zentán, Magyarakanizsán például – szerzőjük öntörvényű alkotói függetlenségével keltettek feltűnést, de egyúttal jó értelemben visszaadtak valamit a szobrászat lényegéből a köztereken: ahol Dudás szerint van helye a mély emberi humanumnak, az emberi lélekábrázolás mélyrétegében való érvényesülésnek. Erre mutató példa a magyarakanizsai szoborkettőse, míg a zentai Ti-

szá-parton felállított Révész szobra természetes elhelyezése okán, de artisztikus megformálásával is városképi szerepre érdemes.

Ha Dudás Sándor szobrászatát egyetlen szóval kellene jellemezni, akkor talán a „karakter-szobrász” jelzővel lehetne illetni, a karakterszobrász mintájára, a színház világából kölcsönözve a fogalmat. Emberközpontú plasztikai világában számban, minőségben a portré áll mindenek fölött. Markánsan különbözik ebben is pályatársaitól, mivel a portrék megformálásakor egyéni metódust követ. Minden munkáján csillogóan felismeri jellegzetes stílusát. Elmélyült tanulmányok előzik meg szobrászi nekikészülődését, s ebben perdöntő momentum személyes viszonya az ábrázolt személyhez. Az emberi jellem lényegi vonásaiból építi föl jellegzetes plasztikai karakterű portréit, melyeken a nagy, átfogó formák inkább az ábrázolt személy egyéniségének belső világából erednek, míg a karaktert formáló jellemzőket a véletlenszerű plasztikai képletekre és az anatómiai formákat beszegő felületekre bízta. Eleven expresszivitás, vérbő plaszticitás hevíti életre portréit, a megformálásban gyakoriak az improvizatív elemek. Ettől változatosak, sokfélék portréi. Mégis akad valami, ami rokonítja egymással szobrait, ami naiv bájjal, esendő emberséggel telíti ihletetten megformált karaktereit, s ez a szoborportrék minden részletét átmelegítő finom irónia, a groteszkbe hajló, szelíden túlzó formaképzés.

Egy nyilatkozatában így fogalmazta meg szobrászi hitvallását: „Próbálok a szobraimmal úgy elmondani a mondandómat, hogy te mint szemlélő azt lásd, amit én mondani szeretnék neked a vizualitás nyelvén. Én nem szoktam mértani pontossággal megtervezni a szobrot meg a képet, mint a mindenben pontos, kiszámítható emberek. Én szeretem egy kicsit hagyni, hogy maguktól alakuljanak a dolgok, hagyok esélyt a véletlennek. Aztán szeretek torzítani. Elmult a romantika ideje. A szobraimon általában egy kis hangsúlyt kap a groteszk...”

Két évtizede megoszlik ideje a művésztelepi teendők és a szobrászati működés között. Leléményes megoldással „íróasztalnyi” műtermet alakított ki magának a hétköznapokra és valamivel tágasabbat otthonában a ritka ünnepnapokra. Minden szabad percét kihasználva – ahogyan

gyakran emlegeti, akár telefonálás közben is – dolgozik, s ehhez alkalmas médiumnak mutatkozik az éremkészítés, mellette saját műfajként öklömnyi portrék sorozatát készítette el. A művésztelepi vendégjárás sajátos sorozat elkészítésére készítette. A művésztelepen megforduló kollégákat gyakran örökíti meg. A telep legendás alakját, Pit Ludvigot remekül jellemezve, például egész alakos kisplasztikában mintázta meg.

Évek óta fejlesztgeti, alakítgatja „magyar panteonját”. A magyar kultúra történetét föltérképezve kiválasztotta azokat az írókat, költőket, zenetudósokat, természettudósokat, egyházi személyiségeket, akik szerinte a magyar művelődéstörténetben kiemelkedőt alkottak. Tenyérnyi plasztikus univerzumba sűríti jeles eleink megörökítésekor személyiségük, életművük jellemző vizuális előképeit, melyeket jellegzetes stílusával torzítva-alakítva szellemi léleknyomatokká nemesít. Formailag nagyon változatos ez az éremsorozat, a szobrász jellemzően él az éremművészet kimeríthetetlen eszköztárával, hol enged az újító kísérleteknek, hol pedig az ábrázolt személy történelmi korhangulatának rendeli alá a szigorúbb formaképzést. Jellemzően igen szenzibilis plasztikájú, eleven részletességgel mintázott portrék kerülnek ki keze alól. Miközben érzékenyen újraalkotja az illető személyről a köztudatban élő ikonográfiai sémát, megfosztja a karaktert a ráakodott historikus sallangoktól. Éremsorozatának rusztikus plasztikájú, profán ízléssel kialakított, fakeretes ágyazatot készített, amely személyessé teszi vállalását.

Dudás Sándor ma már emblematikus alakja a város kulturális életének. Tehetségét, tudását megosztja a számára értelmes célokat megtestesítő művésztelepi munka és a ritka alkalmakkor gyakorolható szobrászmesterség között. Művésztelep-vezetőként a város kulturális küldetésű diplomatája, aki képes hidat verni távoli kultúrákból érkező művészek között. Neve, amely összefonódott az alkotóház fogalmával, sokféle ismert művész körökben a nagyvilágban, de itthon van otthon. „Engem kedvesen fogadtak a városban, a tanyasi parasztembertől kezdve a polgármesterig sokan rám köszönnek, és hálás vagyok a sorsnak, hogy ezen a csendes, barátságos kis helyen otthon érezhetem magam, és azt csinálhatom, amit szeretek.”

